

International Journal of **Kannada** Research

www.kannadajournal.com

ISSN: 2454-5813

IJSR 2016; 2(4): 01-05

© 2016 IJKS

www.kannadajournal.com

Received: 01-08-2016

Accepted: 02-09-2016

Dr Shreekrishna. H Kakhandaki

Associate Professor,
SECAB's A R S Inamdar Arts,
Science & Commerce College for
Women, Jlanagar, Vijayapura
586109, Karnataka.

ಸುಭಾಷಿತಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವನ ದರ್ಶನ.

Dr Shreekrishna. H Kakhandaki

“ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತ್ರೀಣಿ ರತ್ನಾನಿ ಜಲಂ ಅನ್ನಂ ಸುಭಾಷಿತಂ ।
ಮೂಢಾಃ ಪಾಷಾಣ ಖಂಡೇಷು ರತ್ನ ಸಂಜ್ಞಾ ವಿಧೀಯತೆ” ಮತ್ತು
ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಮ್ಲಾನ ಮುಖೀ ಜಾತಾ ಶರ್ಕರಾ ಚ ದಿವಂ ಗತಾ -

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ರತ್ನ ಗಳೆಂದರೆ ನೀರು, ಅನ್ನ ಸುಭಾಷಿತ. ಸುಭಾಷಿತದ ಮುಂದೆ ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ಸಕ್ಕರೆಯೂ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿತಂತೆ ಎಂಬ ನುಡಿಗಳು ಈ ಸುಭಾಷಿತದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಲಿದೆ. ಇಂತಹ ಸುಭಾಷಿತಗಳು ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ ಆ ವೈದಿಕವಾಚ್ಯೆಯದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಇಂದಿನ ವರೆಗೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳ ಗುರಿ ಮಾನವನನ್ನು ಸರಿ ಪಥಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿದೆ. ದಿನನಿತ್ಯದ ಸುಲಭ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳೇ ಈ ಸುಭಾಷಿತಗಳಾಗಿ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನ ಮುಟ್ಟುತ್ತಲಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಟ್ಯಾಗೋರರು 'ವಿಸ್ವಮ್ ಪಿಲ್ಲಸ್ಸಿ' ವಿವೇಕದ ಗುಳಿಗೆಗಳು ಎಂದಿರುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ. ವಿಷಯಾಂತಗಳು ಬದಲಾದರೂ ಹಿತವಾದ ನೀತಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಗುರಿ ಬದಲಾಯಿಸಿಲ್ಲ.

ಶ್ರುತಿಯು 'ಆನೋ ಭದ್ರಾಃ ಕ್ರತವೋ ಯಂತು ವಿಶ್ವತಃ = ಎಲ್ಲೆಡೆಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಚಾರಗಳು ನಮಗೆ ಬರಲಿ, ಭದ್ರಂ ನೊ ಅಪಿ ವಾತಾಯ ನಮಃ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ನಾಂದಿಯಾಗಿವೆ. ಈ ಮಾದರಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು 'ಕಾಂತಾಸ್ಮಿತ' ಎನ್ನ ಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ನಲ್ಲೆಯ ಪಿಸುಮಾತಿನಂತೆ ಪ್ರಭಾವಪೂರ್ಣವೂ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಹೃದಯಾಂತ ರಾಳಕ್ಕೆ ತಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಈ ಪದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು “ಸುಷ್ಟು ಅಥವಾ ಶೋಭನಂ ಭಾಷಿತಂ ಸುಭಾಷಿತಂ” ಎಂದು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸುದುಕ್ತಿ ಕರ್ಣಾಮೃತ, ಸುಧಾನಿಧಿ, ಶಾರ್ಙ್ಗಧರಪದ್ಧತಿ, ರತ್ನಭಂಡಾಗಾರ, ಎಂದು ಪಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ತ್ರಿಶತೀ ರಚಿಸಿದ ಭರ್ತೃಹರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತ್ರಿಶತೀ ಎಂದರೆ ಶೃಂಗಾರ, ವೈರಾಗ್ಯ, ನೀತಿ ಗಳ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಗಳಾಗಿವೆ.

ವಿದ್ಯೆ ಬದುಕಿಗೆ - “ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದವನು ಹದ್ದಿಗಿಂತ ಕಡೆ” ಎಂಬ ಗಾದೆಮಾತು 'ವಿದ್ಯಾವಿಹೀನಃ ಪಶುಃ ಸಮಾನಃ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾಗಿದೆ. ನೇರವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ - ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಯಿಲ್ಲದವನು ಬದುಕು ಪಶುವುಗಿಂತಲೂ ಕಡೆ.

“ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತ ಕಲಾವಿಹೀನಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪಶುಃ ಪುಚ್ಛವಿಷಾಣ ಹೀನಃ।

ತೃಣಂ ನ ಖಾದನ್ನಪಿ ಜೀವಮಾನಃ ತದ್ಭಾಗದೇಯಂ ಪರಮಂ ಪಶೂನಾಮ್ ।¹

ಪಶುವಂತಾಗಿದ್ದರೂ ಹುಲ್ಲು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ನಿಜವಾದ ಪಶುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಂತೆ. ಮತ್ತೆ ಯರು ವಿದ್ಯೆ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಜ್ಞಾನ, ಶೀಲ, ಧರ್ಮ, ಗುಣ ಹೊಂದಿಲ್ಲವೋ ಅವರು ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರ, ಅನ್ನಕ್ಕೆ ದಂಡರಾಗಿ, ನಾಡಲ್ಲಿರುವ ಮೃಗಗಳಂತೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಭರ್ತೃಹರಿ.

Correspondence

Dr Shreekrishna. H Kakhandaki

Associate Professor,
SECAB's A R S Inamdar Arts,
Science & Commerce College for
Women, Jlanagar, Vijayapura
586109, Karnataka

ಯೇಷಾಂ ನ ವಿದ್ಯಾ ನ ತಪೋ ನ ದಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ನ ಶೀಲಂ ನ ಗುಣಾ ನ ಧರ್ಮಃ |
ತೇ ಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕೇ ಭುವಿ ಭಾರಭೂತಾ ಮನುಷ್ಯರೂಪೇಣ ಮೃಗಾಶ್ಚರಂತಿ ||²

ಹಾಗಾಗಿ ಹಾಗೋ ಹೀಗೋ ಅಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಓದಿ , ಅಥವಾ ಓದಿದವರಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ಗೌರವ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಹಣದ ಬಗ್ಗೆ - ದುಡ್ಡೆ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ, ಹಣ ಕಂಡರೆ ಹೆಣವೂ ಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಮುಂತಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಇದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ಸರ್ವ ಗುಣಾಃ ಕಾಂಚನಮಾಶ್ರಯಂತೆ'³ ನಿರ್ಜೀವವಾದ ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆಯ ನಗಾರಿಯೂ ಶಬ್ದ ಮಾಡುವಾಗ ಧನ್ ಧನ್ ಎಂದು ದುಡ್ಡನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಚೇತನರಾದ ಮನುಷ್ಯರ ಪಾಡೇನು ?

ದುಂದುಭಿಸ್ತು ನಿತರಾಮಚೇತನಃ ತನ್ಮುಖಾದಪಿ ಧನಂ ಧನಂ ಧನಮ್ |

ಇತ್ಯಮೇವ ನಿನದಃ ಪ್ರವರ್ತತೆ ಕಿಂ ಪುನಃ ಯದಿ ಜನಃ ಸಚೇತನಃ ||³

ದುಡ್ಡಿಲ್ಲದೆ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಣ ಬೇಕೆ ಬೇಕು. ಹಣವಿಲ್ಲದವನ ಬದುಕು 'ಸರ್ವಂ ಶೂನ್ಯಂ ದರಿದ್ರಸ್ಯ'. ಹಾಗೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಬಡವನನ್ನು ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೋಡಗಲು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಸರಳ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಣ ತುಷ್ಟಿ, ಪುಷ್ಟಿ, ಶಾಂತಿ ನೆಮ್ಮದಿ, ಗೌರವ, ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅದುವೇ ನಿಜವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಂಪತ್ತು. ವಂಚಿಸಿ, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ, ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕೈವಶ ಮಾಡಿದ ಹಣ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಅಕೃತ್ವಾ ಪರಸಂತಾಪಂ ಅಗತ್ವಾ ಖಿಲನಮ್ರತಾಂ |
ಅನುತ್ಸೃಜ್ಯ ಸತಾಂ ಮಾರ್ಗಂ ಯತ್ ಸ್ವಲ್ಪಮಪಿ ತದ್ ಬಹು ||⁴

ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಹ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ 'ಅಮೃತತ್ವಸ್ಯ ತು ನ ಆಶಾ ಅಸ್ತಿ ವಿತ್ತೇನ' ಎಂದು. ಅಂದರೆ ಕೆಟ್ಟಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಹಣ 'ದೂಧ ಕಾ ದೂಧ, ಪಾನೀ ಕಾ ಪಾನಿ' ದಕ್ಕಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಹಣವು ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು, ವಿನಯಗಳಿಸಿ, ನಡತೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಇದರಿಂದ ಬಂದ ಹಣ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ, ಧರ್ಮದಿಂದ ಸುಖಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿದ್ಯಾ ದದಾತಿ ವಿನಯಂ ವಿನಯಾತ್ ಯಾತಿ ಪಾತ್ರತಾಮ್ |
ಪಾತ್ರತ್ವಾತ್ ಧನಂ ಆಪ್ನೋತಿ ಧನಾತ್ ಧರ್ಮಂ ತತಃ ಸುಖಮ್ ||⁵

ಧರ್ಮವೇ ಮೂಲ ಬೀಜ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ -ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಸಂಪತ್ತು, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಎಂದೇ ವ್ಯಾಸರು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಊರ್ಧ್ವಭಾಹುಃ ವಿರೋಮ್ಯದ್ಯ ನ ಚ ಕಶ್ಚಿತ್ ಶೃಣೋತಿ ಮಾಮ್ |
ಧರ್ಮಾದರ್ಥಶ್ಚ ಕಾಮಶ್ಚ ಸ ಕಿಮರ್ಥಂ ನ ಸೇವ್ಯತೆ ||⁶

ಹತ್ತು ಅಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬದುಕೇ ಧರ್ಮ. ಇಂದಿನ ಮತ ವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯ, ಸಹನೆ, ನಡತೆ, ದಯೆ, ಕಷ್ಟತನ ಮಾಡದಿರುವಿಕೆ, ಶುದ್ಧಿ, ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ, ದಾನ, ಸತ್ಯನಿಷ್ಠತೆ, ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವಿಕೆ ಇವು ಧರ್ಮದ ಸಾರ.

ಧೃತಿಃ ಕ್ಷಮಾ ದಯಾ ಅಸ್ತೇಯಂ ಶೌಚಂ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹಃ |

ಧೀಃ ದಾನಂ ಸತ್ಯಂ ಅಕ್ರೋಧಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಧರ್ಮ ಸಂಗ್ರಹಃ ||⁷

ಗೃಹಿಣಿಯರ ಬಗ್ಗೆ - ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಗೃಹಿಣಿಯ ಪಾತ್ರವನ್ನಂತು ಬೆಸರಿಸದೆ ಸಾರಿ ಸಾರಿ ವಿವರಿಸಿ ಸುಖ ಸಂಸಾರದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ 'ಗೃಹಿಣೀ ಗೃಹ ಮುಚ್ಯತೆ' ಎಂದು. ಅವಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಾಳುಮನೆಯಂತೆ. ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ, ಮಾತನಾಡುವ ಶುದ್ಧಮನಸ್ಸಿನ ಮನ ಮೆಚ್ಚಿದ ಮಡದಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾನನವೇ ಲೇಸು, ಅಂತಹವನಿಗೆ ನಾಡೇಕೆ, ಮನೆಯೇಕೆ.

ಭಾರ್ಯಾ ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವಾ ಯಾ ಸತತಂ ಕಲಹಪ್ರಿಯಾ |
ಭಾರ್ಯಾರೂಪೇಣ ಸಾ ಜ್ಞೇಯಾ ವಿದಗ್ಧೈಃ ದಾರುಣಾ ಜರಾ ||⁸

ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಳಾಗಿ ದುಷ್ಟಸ್ವಭಾವದ ಕಲಹದಲ್ಲಿರುವ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಉಸಾಬರಿಯನ್ನು ಬೇಕು ಅಂತಲೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೆಂಡತಿಯಿದ್ದರೆ ಮುಪ್ಪು ಮೃತ್ಯು ಅವಳರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಕಾರಗೊಂಡಂತೆ.

ಸಂತಮಸಂತಂ ದುಕ್ಖಂ ಸುಹಂ ಚ ಜಾಟ ಘರಸ್ಸ ಜಾಣಂತಿ |

ತಾ ಪುತಾಆ ಮಹಿಲಾಒ ಸೆಸಾಒ ಜರಾ ಮಣುಸ್ಸಾಣಂ ||
ಗಾಥಾ ಸಪ್ತಶತೀಸಂಗ್ರಹಃ 8/2. ⁹

ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣಳಾದ, ಸುಶೀಲಳಾದ ಸವಿನುಡಿಗಳಿಂದ ಮನವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ವಿನಯವಂತಳಾದ ಮಡದಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದ ನಿತ್ಯೋತ್ಸವ.

ಸುಕ್ರಿಯಾ ಚ ಸುಶೀಲಾ ಚ ವಿನೀತಾ ಪ್ರಿಯವಾದಿನೀ |
ಭಾರ್ಯಾ ಭರ್ತೃಃ ಪ್ರಿಯಾ ಯಸ್ಯ ತಸ್ಯ ನಿತ್ಯೋತ್ಸವಂ ಗೃಹಮ್ ||¹⁰

ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ರಾಮ ಸೀತೆಯರ ಆದರ್ಶ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನವು ನಮಗೆ ಮಸಕಾಗದೆ ಸ್ಮೃತಿಪಟಲದಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಸುತ್ತದೆ. ಸೀತೆ ರಾಮನ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ವದ ಮಡದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಪೂರ್ತಿ ಅವತಾರ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುವಂತೆ, ಹೃದಯ ಬೆಸೆದು ಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆದರ್ಶ ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರತೀಕ ವೆಂದರೆ ಸೀತಾರಾಮರದ್ದು ಎಂದು ಭವಭೂತಿಯು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿದ್ಧಾನೆ.

ಪ್ರಕೃತ್ಯೈವ ಪ್ರಿಯಾ ಸೀತಾ ರಾಮಸ್ಯಾನೃಹಾತ್ಮನಃ |
ಪ್ರಿಯಾಭಾವಃ ಸ ತು ತಯಾ ಸ್ವಗುಣೈರೇವ ವರ್ಧಯತ |
ತಥೈವ ರಾಮಃ ಸೀತಾಯಾಃ ಪ್ರಾಣೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಪ್ರಿಯೋಽಭವತ್ |
ಹೃದಯಂ ತ್ವೇವ ಜಾನಾತಿ ಪ್ರೀತಿಯೋಗಂ ಪರಸ್ಪರಮ್ ||
ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತ ಅಂಕ 6. 11

ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಇವೆರಡು ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯಸೂತ್ರಗಳು. ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಮಿತಭೋಜನ ಇದ್ದವರು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವ ದೇವಲೋಕದ ವೈದ್ಯರಾದ ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳಿದ್ದಂತೆ.

ಪರಿಶ್ರಮೋ ಮಿತಾಹಾರೋ ಭೂಗತಾವಶ್ವಿನೀ ಸುತೌ |
ತಾವನಾದ್ಯತ್ಯ ನೈವಾಹಮನ್ಯಂ ವೈದ್ಯಂ ಸಮಾಶ್ರಯಿ || 12

ವೀರಶೈವ ಮತಸ್ಥಾಪಕರು ಉಚ್ಚರಿಸಿದ್ದು ಇದನ್ನೆ ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ ವೆಂದು. ಹೆಚ್ಚು ಮಲಗಿದರೆ ಕಲಿಯುಗ, ಕುಳಿತರೆ ದ್ವಾಪರ, ನಿಂತರೆ ತ್ರೇತಾ, ಗುರಿಸಾಧಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾದರೆ ಕೃತಯುಗ ಅಥವಾ ಸತ್ಯಯುಗ. ಉದ್ದೇಶ ಏನೆ ಆಗಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಶೀಲನಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ.

ಕಲಿಃ ಶಯಾನೋ ಭವತಿ ದ್ವಾಪರಃ ಸಮುಪಾವಿಶನ್ |
ತ್ರೇತಾಚೈವ ಸಮುತ್ಪಿಷ್ಠನ್ ಕೃತಂ ಸಂಪದ್ಯತೆ ಚರನ್ || 13

ಎನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ಮತ್ತೆ ಗಳಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಶೀಲ ಮತ್ತು ಸಮಯ ಒಮ್ಮೆ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದರೆ ಸಿಕ್ಕುವುದೇಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾಳೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಈಗಲೇ ಮಾಡು ಎನ್ನುವುದು ಅಥವಾ ಶುಭಸ್ಯ ಶೀಘ್ರಂ ಎಂದು.

ಶ್ವಃ ಕಾರ್ಯಮದ್ಯ ಕುರ್ವೀತ ಸಾಯಾಹ್ನಂ ಚ
ಅಪರಾಹ್ನಿಕೆ |
ಸರ್ವಂ ನಿರೀಕ್ಷತೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಮುಪೈತಿ ಸಾ || 14

ರಸಗಳು- ಸುಖೀ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಶೃಂಗಾರವು ಮನತಣಿಸುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮನಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿದ್ಯಾವಂತ, ಧನವಂತ, ವಿನಯವಂತ, ಶೀಲವಂತ ಧಾರ್ಮಿಕ, ವ್ಯವಹಾರ ಕುಶಲನಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸುಂದರ ಷೋಡಶಿಯ ಕುಡಿಗಣ್ಣಿನ ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ.

ಸನ್ಮಾರ್ಗ ತಾವದಾಸ್ತೆ ಪ್ರಭವತಿ ಪುರುಷಃ
ತಾವದೇವೇಂದ್ರಿಯಾಣಾಮ್ |
ಲಜ್ಜಾಂ ತಾವದ್ವಿಧತ್ತೆ ವಿನಯಮಪಿ ಸಮಾಲಕ್ಷ್ಯತೆ
ತಾವದೇವ |
ಭ್ರೂಚಾಪಾಕೃಷ್ಣಮುಕ್ತಾಃ ಶ್ರವಣಪಥಗತಾ ನೀಲಪಕ್ಷ್ಮಣ
ಎತೆ |
ಯಾವಲ್ಲೀಲಾವತೀನಾಂ ನ ಹೃದಿ ಧೃತಿಮುಷೋ
ದೃಷ್ಟಿವಾಣಾಃ ಪತಂತಿ || 15.

ಮಂದಹಾಸ, ಚಂಚಲವಾದ ರಸಭರಿತ ನೋಟ, ರಸವತ್ತಾದ ಮಾತುಗಳು, ಡಾಲಿನ ನಡಿಗೆ, ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಂತಹ ಮೈಮಾಟ, ಭೋಗಸೆ ಕಂಗಳು ಯಾವುದು ತಾನೆ ಪುರುಷನ ಅಂತಸ್ತತ್ವವನ್ನು ಕೇಣುಕುವುದಿಲ್ಲ ? ಒಂದು ಸಾಕು. ಇನ್ನು ಎಲ್ಲ ಇದ್ದರಂತೂ ಮುಗಿದೇ ಹೋಯಿತು. ಹದಿನಾರರ ಕತ್ತೆಯೂ ನವ ತರುಣನಿಗೆ ಅಪರೆಯಂತೆ ಕಾಣುವಾಗ, ಆ ಉಬ್ಬು ತಗ್ಗುಗಳು, ಬಣ್ಣ, ಮೈಮಾಟ ವೈಯಾರ ಇದ್ದಾಗ ಇನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು? ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ಜನ ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸು, ಧನ, ಕನಕ, ಅಧಿಕಾರ ರಾಜ್ಯ ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿಲ್ಲ

ಸ್ಮಿತಂ ಕಶ್ಚಿದ್ ವಕ್ತೃ ಸರಲತರಲಾ ದೃಷ್ಟಿವಿಭವಃ |
ಪರಿಸ್ಪಂದೋ ವಾಚಾಮಭಿನವ ವಿಲಾಸೋಕ್ತಿ ಸರಸಃ |
ಗತೀನಾಮಾರಂಭಃ ಕಿಸಲಯಿತ ಲೀಲಾಪರಿಕರಃ |
ಸ್ವಶೃಂತ್ಯಾಸ್ತಾರುಣ್ಯಂ ಕಿಮಿಹ ನ ಹಿ ರಮ್ಯಂ ಮೃಗದೃಶಃ ||
ಶೃಂಗಾರತತ್ಕ 25. 16

ಇವೆಲ್ಲ ತರುಣಿಯ ಆಭರಣಗಳೂ ಹೌದು, ಹಾಗೆಯೇ ಕೋಮಲವಾದ ಆಯುಧಗಳೂ ಹೌದು. ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತವೆ, ಮುದ್ದಿಸುತ್ತವೆ, ಸುಖನೀಡುತ್ತವೆ, ಕೂಲ್ಪುತ್ತವೆ ಕೂಡ.

ಭ್ರೂ ಚಾತುರ್ಯಾಕುಂಚಿತಾಕ್ಷಾಃ ಕಾಟಾಕ್ಷಾಃ |
ಸ್ನಿಗ್ಧಾ ವಾಚೋ ಲಜ್ಜಿತಾಂತಾಶ್ಚ ಹಾಸಾಃ |
ಲೀಲಾಮಂದಂ ಪ್ರಸ್ಥಿತಂ ಸಸ್ಮಿತಂ ಚ |
ಸ್ತ್ರೀಣಾಮೇತದ್ ಭೂಷಣಂ ಚಾಯುಧಂ ಚ || ಶೃಂಗಾರತತ್ಕ. 17

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ಯೌವನ ಸವೆಯುವುದು ತಡವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಧದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತೆ ಸವೆದು ಇನ್ನೂ ಸವಿಯಬೇಕು, ಸವಿಯುತ್ತಲೇ ಸವಿಯಲಿ ಬದುಕು ಎನ್ನುವುದರೊಳಗೆ ಮುಪ್ಪು ಅಡವರಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತುಪ್ಪುಸುರಿದು ಶಾಂತ ಪಡಿಸಲು ಹವಣಿಸಿದಂತೆ ತೃಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಪ್ಪು ಹೆಚ್ಚಲಿಯಂತೆ ಕಾಯುತ್ವ ಕುಳಿತುತ್ತದೆ. ವಿಕಾರಗಳೆಂಬ ಪಂಜರದಿಂದ ಪೀಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುಪ್ಪು ಎಂಬ ಹುಲಿಯು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ. ರೋಗಗಳೂ ಕೂಡ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವ ಶತ್ರುಗಳಂತೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಹೊಸದಾದ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ನೀರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಸೋರಿಹೋಗುವಂತೆ ಆಯುಷ್ಯ ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮ ಮುಂದೆಯೇ ಅತಿರಥ ಮಹಾರಥಿಗಳು, ಸೋಕ್ಕಿನಿಂದ, ಮದದಿಂದ, ಅಸೂಯೆಯಿಂದ, ಹಣದ ಮದದಿಂದ, ಅಧಿಕಾರದ ಮದದಿಂದ, ಕ್ಷಣಿಕವಾದ ಕ್ಷಣಬಂಗುರವಾದ ಈ ಜೀವನ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರಾರೂ ಬದುಕಿಲ್ಲ, ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಶಾಶ್ವತ, ಚಿರಂತನ, ಅಮರ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಟ್ಟ ನೋಟ, ಮಾತು, ವಿಚಾರ, ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇವೆ.

ವ್ಯಾಘ್ರೀವ ತಿಷ್ಠತಿ ಜರಾ ಪರಿತರ್ಜಯಂತೀ |
ರೋಗಾಶ್ಚ ಶತ್ವವ ಇವ ಪ್ರಹರಂತಿ ದೇಹಮ್ |
ಆಯುಃ ಪರಿನೃವತಿ ಭಿನ್ನ ಘಟಾದಿವಾಂಭೋ |
ಲೋಕಸ್ತಥಾಪಿ ಅಹಿತಮಾಚರತೀತಿ ಚಿತ್ರಮ್ ||18

'ಯುಕ್ತಪ್ರಶ್ನೆ'ಯ 'ಮಹಾಭಾರತ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮರಾಜ ಇದೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ.

ಅಹನ್ಯಹನಿ ಭೂತಾನಿ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಯಮಾಲಯಮ್ |
ಶೇಷಾ ಸ್ಯಾವರಮಿಚ್ಛಂತಿ ಕಿಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಅತಃ ಪರಂ ||19

ಈ ಸುಖ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮರೀಚಿಕೆಯೇ ಸರಿ. ಅನುರಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ನಿರಾಸಕ್ತಳಾಗಿದ್ದರೆ ವಿಷದ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಹಬ್ಬಿ ಬದುಕಲು ಹಂಬಲಿಸುವವರನ್ನೂ ವೈರಾಗ್ಯದೇಡೆ ಹೆದ್ದಾರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಆಯುರ್ನಶ್ಯತಿ ಪಶ್ಯತಾಂ ಪ್ರತಿದಿನಂ ಯಾತಿ ಕ್ಷಯಂ
ಯೌವನಮ್ |

ಪ್ರತ್ಯಾಯಾಂತಿ ಗತಾಃ ಪುನರ್ನ ದಿವಸಾಃ ಕಾಲೋಜಗದ್ಭಕ್ತಕಃ
 ||20
 ನಾಮೃತಂ ನ ವಿಷಂ ಕಿಂಚಿದೇಕಾಂ ಮುಕ್ತಾಃ
 ನಿತಮ್ನಿನೀಮ್ |
 ಸೈವಾಮೃತಲತಾ ರಕ್ತಾ ವಿರಕ್ತಾ ವಿಷವಲ್ಲರೀ ||21

ಅಂದಿನ ಋಷಿಗಳ - ಆಧುನಿಕ ಬದುಕು ಸಮವಲ್ಲವೇ ?-
 ದಿನಂಪ್ರತಿ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳು ಮುನಿಗಳ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಂತೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಏನೇ ಅಂದರು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಗುಣ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾ, ಸಹನೆ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ದೊಡ್ಡದಾದ ಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆ ಅನೇಕ ಜನಪದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ನಗರದ ಐಶಾರಾಮಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ಸಣ್ಣ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಚಳಿ ಗಾಳಿ, ಮಳೆ ಬಿಸಿಲು, ಅತಿ ಬಿಸಿಲು ಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ನಮಗೆ ದುಡ್ಡಿನದೇ ಧ್ಯಾನ, ಮುನಿಗಳು ತ್ಯಾಗ ಶಾಂತಿ, ಧ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಮೇಲಿನವುಗಳು ತುಲನೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಆದರೆ ಇಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಗುರಿಸಾಧಿಸಿ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಾರೆ, ಫಲವಂಚಿತರಾಗಿ ಚೇಡರಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ.

ಕ್ಷಾಂತಂ ನ ಕ್ಷಮಯಾ ಗೃಹೋಚಿತ ಸುಖಂ ತ್ಯಕ್ತಮ್ ನ
 ಸಂಟೋಷತಃ |
 ಸೋಢೋ ದುಃಸಹ ಶೀತವಾತ ತಪನ ಕ್ಲೇಶೋ ನ ತಪ್ತಂ
 ತಪಃ ||
 ದ್ಯಾತಂ ವಿತ್ತಮಹರ್ನಿಶಂ ನಿಯಮಿತಪ್ರಾಣೈಃ ನ ಶಂಭೋ
 ಪದಮ್ |
 ತತ್ತತ್ ಕರ್ಮ ಕೃತಂ ಯದೈವ ಮುನಿಭಿಃ ಸ್ತೈಃ ಫಲೈಃ
 ವಂಚಿತಾ ||22

ಇದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ಇದೆ. ವಿವೇಕವೆಂಬ ಹಂಸ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಮಾನಸ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ತೇಲಲೌ ಬಿಟ್ಟಾಗ ಧರ್ಮದಿಂದ, ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನದಡೆಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ವಿವೇಕ ರಾಜಹಂಸೋಽಯಂ ಯಾತು ಮಾನಸಮಾನಸೆ |
 ತೇನೈವ ಗುಣಪದ್ಮಾನಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯಂತೆ ಶನೈಃ ಶನೈಃ || 23

ಆಗ ಮಾತ್ರ ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮ, ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಧೈರ್ಯ, ಬುದ್ಧಿ, ಶಕ್ತಿ, ಪರಾಕ್ರಮ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ದೇವರ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತ ಸಿಕ್ಕು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಲಭ್ಯವಾಗಿ ಗುರಿಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಉದ್ಯಮಃ ಸಾಹಸಂ ಧೈರ್ಯಂ ಬುದ್ಧಿಃ ಶಕ್ತಿಃ ಪರಾಕ್ರಮಃ |
 ಷಡೇತೆ ಯತ್ರ ವರ್ತಂತೆ ದೇವಸ್ತತ್ರ ಸಹಾಯಕಃ || 24

ಉತ್ತಮ ನಾಗರೀಕರಾಗಿ ಬಾಳಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆ ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕ.

ಉಪಸಂಹಾರ - ವಿದ್ಯೆ, ಹಣ, ಸಂಸಾರ, ನಡತೆ, ನೀತಿ, ಉದ್ಯೋಗ, ಪ್ರಿಯತ್ನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಲು ಸುಭಿಷಿತಗಳು ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸನ್ನವಾದ, ಲಲಿತಮಯವಾದ ನೇರನುಡಿಗಳಿಂದ ರಸವತ್ತಾದ, ಅಲಂಕಾರಮಯವಾದ, ಸುಭಾಷಿತಗಳು ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನದ ಸೋಪಾನ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ

ನಿರ್ಮಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ದೇಶದ ಜನರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಹ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಮನದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಬೋಧಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಮರ ಕೃತಿಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದಿವೆ. ಈ ಸ್ವಾರಸ್ಯಯುತವಾದ ಸುಭಾಷಿಗಳ ರಸವು ಅಮೃತಕ್ಕಿಂತಲೂ ರುಚಿಕರ. ಅಂತೆಯೇ ಸುಭಾಷಿತದ ಕಾವ್ಯರಸದ ಮುಂದೆ ನಾಚಿಕೊಂಡು ದ್ರಾಕ್ಷಿಯು ಬಾಡಿಹೋಯಿತು. ಸಕ್ಕರೆಯೂ ಕೂಡ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅಮೃತವೂ ಕೂಡ ಸೋಲಿನ ಭಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥವಾಯಿತು. “ ಸುಭಾಷಿತ ರಸಸ್ಯಾಗ್ರೈ ಸುಧಾ ಭೀತಾ ದಿವಂ ಗತಾ “ ಎಂಬ ಮಾತು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜ ಸಮಂಜಸವೇ ಆಗಿದೆ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಟ್ಟಿ

1. ತ್ರಿಶತೀ. ಮೋತೀಲಾಲ್ ಬನಾರಸ ಪ್ರೆಸ್. ಚೌಕಂಭಾ. 1881. 31ಪುಟ.4 ನೇಶ್ಲೋಕ.
2. ಮೋತೀಲಾಲ್ ಬನಾರಸ ಪ್ರೆಸ್. ಚೌಕಂಭಾ. 1881. 35 ಪುಟ.14 ನೇಶ್ಲೋಕ.
3. ಸುಭಾಷಿತಸಂಗ್ರಹಃ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸ್ವೇಶನ್ ರಸ್ತೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ 1991. ಪುಟ12. ಶ್ಲೋಕ05.
4. ಸುಭಾಷಿತಸಂಗ್ರಹಃ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸ್ವೇಶನ್ ರಸ್ತೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ 1991. ಪುಟ12. ಶ್ಲೋಕ9
5. ಡಿಎನ್‌ಶಾನಭಾಗ.ನೀತಿಶತಕ.ಪ್ರಸಾರಾಂಗ.ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ.ಧಾರವಾಡ.1985.ಪುಟ19. ಶ್ಲೋಕ15.
6. ಮಹಾಭಾರತ. ಗೀತಾಪ್ರೆಸ್ ಗೋರಖಿಪುರ. 4ನೇಭಾಗ, 18ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ,102ನೇಶ್ಲೋಕ.
7. ಮನುಸ್ಮೃತಿ, ಭಾರತೀಯವಿದ್ಯಾಭವನ, ಮುಂಬೈ, 1986. ಪುಟ 58. ಶ್ಲೋಕ 03.
8. ಡಾ|| ವಿ.ಬಿ ಜೋಶಿ,ಸುನೀತಿಸುಧಾನಿಧಿ, ಮಹತೀ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಧಾರವಾಡ. 2009. ಪುಟ6.
9. ಸತ್ ಅಸತ್ ದುಃಖಂ ಸುಖಂ ಯಾಃ ಗೃಹಸ್ಯ ಜಾನಂತಿ | ತಾಃ ಪುತ್ರಕ ಮಹಿಲಾ ಶೆಷಾಃ ಜರಾಃ
10. ಮನುಷ್ಯಾಣಾಮ್ || ಗಾಧಾಸಪ್ತಶತೀ, ಚೌಖಂಬಾ ಪ್ರಕಾಶನ ವಾರಾಣಸಿ. 1981, ಪುಟ 07, ಶ್ಲೋಕ12.
11. ಡಾ|| ವಿ.ಬಿ ಜೋಶಿ,ಸುನೀತಿಸುಧಾನಿಧಿ, ಮಹತೀ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಧಾರವಾಡ. 2009. ಪುಟ38,77ಶ್ಲೋಕ.
12. ಭವಭೂತಿಯ ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತ. ಚೌಖಂಬಾ ಪ್ರಕಾಶನ ವಾರಾಣಸಿ. 1989.
13. ಸುಭಾಷಿತ ಸಂಗ್ರಹ. ಸಮಾಜಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ,1994. ಪುಟ27. ಶ್ಲೋಕ32.
14. ಶಿ,ಸುನೀತಿಸುಧಾನಿಧಿ, ಮಹತೀ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಧಾರವಾಡ. 2009. ಪುಟ8,
15. ಶಿ,ಸುನೀತಿಸುಧಾನಿಧಿ, ಮಹತೀ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಧಾರವಾಡ. 2009. ಪುಟ9,
16. ಶೃಂಗಾರಶತಕಮ್. ಮೋತೀಲಾಲ್ ಬನಾರಸಿದಾಸ್ ವಾರಾಣಸಿ. 1999.
17. ಶೃಂಗಾರಶತಕಮ್. ಮೋತೀಲಾಲ್ ಬನಾರಸಿದಾಸ್ ವಾರಾಣಸಿ. 1999. ಶ್ಲೋಕ 25
18. ಶೃಂಗಾರಶತಕಮ್. ಮೋತೀಲಾಲ್ ಬನಾರಸಿದಾಸ್ ವಾರಾಣಸಿ. 1999. ಶ್ಲೋಕ 24
19. ತ್ರಿಶತೀ. ಮೋತೀಲಾಲ್ ಬನಾರಸ ಪ್ರೆಸ್. ಚೌಕಂಭಾ. 1881. 31ಪುಟ.4 ನೇಶ್ಲೋಕ.

20. ಸಂಸ್ಕೃತವಾಚ್ಯಮಂಜೋಷಾ, ಕೆ. ಬಿ ಅರ್ಚಕ್. ರಾಮಾಶ್ರಮ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ. ಧಾರವಾಡ. 1999.
21. ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಲಿಕಾ. ಶಂಕರಸಮಿತಿ, ಹೋಸನಗರ. 2001. ಶ್ಲೋಕ 31.
22. ಶೃಂಗಾರಶತಕಮ್. ಮೋತಿಲಾಲ್ ಬನಾರಸಿದಾಸ್ ವಾರಾಣಸಿ. 1999.ಶ್ಲೋಕ 23.
23. ತ್ರಿಶತೀ. ಮೋತಿಲಾಲ್ ಬನಾರಸ ಪ್ರೆಸ್. ಚೌಕಂಭಾ. 1881. 41 ಪುಟ.4ನೇ ಶ್ಲೋಕ.
24. ಡಾ|| ವಿ.ಬಿ ಜೋಶಿ,ಸುನೀತಿಸುಧಾನಿಧಿ, ಮಹತೀ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಧಾರವಾಡ. 2009. ಪುಟ14.
25. ಡಾ|| ವಿ.ಬಿ ಜೋಶಿ,ಸುನೀತಿಸುಧಾನಿಧಿ, ಮಹತೀ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ ಧಾರವಾಡ. 2009. ಪುಟ14.
26. ಋಗ್ವೇದಪರಿಚಯ. ಡಾ|| ಎಮ್ ಎನ್ ಜೋಷಿ. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಧಾರವಾಡ.1988.
27. ಚತುರ್ವೇದಸಂಹಿತಾ. ತಿತಿದೆ, ತಿರುಪತಿ, 2000.
28. ಚತುರ್ವೇದಸಂಹಿತಾ, ವೇದಭಾಷ್ಯಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು. 1999.